

Huvudman

Avesta kommun
bildning@avesta.se

Beslut

Datum 2025-01-21

Dnr SI 2023:6412

Sida 1 (28)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Johan-Olovskolan i Avesta kommun; nu fråga om uppföljning av beslut den 23 februari 2024

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Avesta kommun att senast **måndag den 11 augusti 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande beslut om särskilt stöd och anpassad studiegång, att undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, att särskilt stöd ges i enlighet med en elevs beslutade åtgärdsprogram samt betygsättning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Avesta kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Avesta kommun ska vidta följande åtgärder

Beslut om särskilt stöd och anpassad studiegång

1. Rektorn ska se till att det görs nya eller kompletterande utredningar om behov av särskilt stöd för eleverna i särskild undervisningsgrupp på Johan-Olovskolan samt att det därefter fattas beslut om åtgärdsprogram för varje elev i enlighet med den bedömning av respektive elevs stödbehov som framkommit i utredningen. Detta innefattar bland annat följande.
 - Att skolan för varje enskild elev ska bedöma om eleven har behov av en anpassad studiegång och säkerställa att de avvikelser från timplan, ämnen och mål som rektorn i sådant fall fattar beslut om inte blir mer omfattande än vad som motiveras av elevens behov i detta avseende.
 - Att skolan för varje elev ska göra en bedömning av hur undervisningen kan anpassas för att möta elevens behov av särskilt stöd, detta inkluderar en bedömning av om eleven är i behov av specialpedagogiska insatser.

Huvudmannen ska senast den **11 augusti 2025** inkomma med beslut om åtgärdsprogram och eventuella beslut om särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång som avser eleverna i den särskilda undervisningsgruppen. (3 kap. 7, 9 och 11- 12 §§ skollagen.)

Undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare

1. Se till att undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, om lärarna inte omfattas av något av undantagen från dessa krav. Huvudmannen ska i sin redovisning av vidtagna åtgärder den **11 augusti 2025** inkomma med en förteckning över de lärartjänster som huvudmannen har tillsatt eller avser att tillsätta på Johan-Olovskolan inför läsåret 2025/2026 tillsammans med tillhörande annonser för rekrytering av legitimerade och behöriga lärare. För det fall huvudmannen avser att för undervisningen använda lärare utan legitimation och / eller rätt behörighet, ska huvudmannen i redovisningen ange vilken undantagsbestämmelse beslutet grundar sig på samt inkomma med en motivering kring varför bestämmelsen är tillämpligt i det aktuella fallet. (2 kap. 13 och 17-19 §§ skollagen).

Särskilt stöd ges i enlighet med en elevs beslutade åtgärdsprogram

1. Se till att särskilt stöd ges i enlighet med elevers beslutade åtgärdsprogram. Huvudmannen ska inkomma med åtgärdsprogram som avser elever i särskild undervisningsgrupp samt en redogörelse för hur respektive elev fått det stöd som beslutas. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den **11 augusti 2025**. (3 kap. 9–10 §§ skollagen)

Betygsättning

1. Se till att betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Huvudmannen ska i samband med sin redovisnings av vidtagna åtgärder den **11 augusti 2025** skriftligt redogöra för hur betygen på skolenheten beslutas och av vem. (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen, 6 kap. 2 och 3 §§ skolförordningen (2011:185))

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser extra studietid, garanterad undervisningstid samt att undervisningen bedrivs under ledning av lärare.

(Omständigheter som ligger till grund för bedömningen, rättsligt stöd samt Skolinspektionens bedömning för områdena *garanterad undervisningstid* samt *att undervisningen bedrivs under ledning av lärare* framgår nedan under rubriken "Föreläggande" – "Garanterad undervisningstid, undervisningen bedrivs under ledning av lärare samt beslut om särskilt stöd och anpassad studiegång".)

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2023:6412) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har hösten 2023 genomfört en tillsyn av Johan-Olovskolan i Avesta kommun.

Skolinspektionen har den 23 februari 2024 beslutat att förelägga Avesta kommun att senast den 26 augusti 2024 vidta åtgärder för att avhjälpa brister vid Johan-Olovskolan rörande att undervisningen ska bedrivas av lärare, garanterad undervisningstid, beslut om anpassad studiegång samt att undervisningen ska bedrivas av legitimerade och behöriga lärare, om lärarna inte omfattas av något av undantagen från dessa krav. Vidare har Skolinspektionen tilldelat Avesta kommun en anmärkning avseende brister rörande extra studietid för elever i årskurserna 4–9 samt betygsättning.

Avesta kommun har den 16 augusti 2024 inkommit med en redovisning av vidtagna åtgärder med anledning av föreläggandet och anmärkningen.

Skolinspektionen har vid uppföljande besök på Johan-Olovskolan den 17 september 2024 genomfört observationer i en särskild undervisningsgrupp på skolan. Intervjuer har genomförts med elever som har sin placering i den särskilda undervisningsgruppen, liksom med personal som arbetar i gruppen samt med lärare som undervisar eleverna i gruppen. Intervju med rektorn har genomförts den 19 september 2024. Som en del av tillsynen har

även dokumentation granskats, bland annat åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång, elevers och lärares scheman, förteckning över undervisande personal på skolan läsåret 2024/2025 samt skolans annonsering efter lärare inför läsåret 2024/2025.

Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Skolinspektionen har i nu aktuellt ärende tagit ställning till om Avesta kommun har följt föreläggandet och vidtagit åtgärder med anledning av anmärkningen samt om påtalade brister har avhjälpats.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Garanterad undervisningstid, undervisningen bedrivs under ledning av lärare samt beslut om särskilt stöd och anpassad studiegång

Skolinspektionen har den 23 februari 2024 beslutat att förelägga Avesta kommun att vidta åtgärder med anledning av brister avseende garanterad undervisningstid, att undervisningen ska bedrivas under ledning av lärare samt beslut om anpassad studiegång för elever i särskild undervisningsgrupp på Johan-Olovskolan. Bristerna bestod bland annat i att den garanterade undervisningstiden var otydligt fördelad och att avvikelser från timplanen som beslutats för elever i särskilda undervisningsgrupper på skolan inte framgick av skriftliga beslut. Detta försvårade att säkerställa att eleverna fick den garanterade undervisningstiden. Vidare hade rektorn inte säkerställt närvaron av lärare eller att schemalagd undervisning i den särskilda undervisningsgruppen bedrevs på utsatt tid.

Av huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder framgår att de beslut om anpassad studiegång som utformats för elever i skolans särskilda undervisningsgrupper under våren 2024 innefattar en beskrivning av de avvikelser från timplanen som beslutats för eleverna i form av hur mycket undervisningstid eleven ska ges i respektive ämne.

Skolans särskilda undervisningsgrupp

Vid tidpunkten för Skolinspektionens förra beslut i februari 2024 fanns, under läsåret 2023/2024, två särskilda undervisningsgrupper på Johan-Olovskolan. Läsåret 2024/2025 finns det, efter en sammanslagning av tidigare grupper, endast en särskild undervisningsgrupp på skolan.

Skolinspektionen har genomfört ett uppföljande besök i september 2024 och i samband med detta intervjuat elever, personal som arbetar i den särskilda undervisningsgruppen, undervisande lärare och rektorn samt genomfört observationer i gruppen.

Den särskilda undervisningsgruppen är inrymd i en lokal i en fristående byggnad på skolans område. Vid tidpunkten för besöket är tio elever placerade i den särskilda undervisningsgruppen. Av dessa är det sex elever som genomför hela sin utbildning i undervisningsgruppen samt en elev som genomför delar av utbildningen där. Lokalen består av två våningsplan och eleverna som placerats i gruppen har platser fördelade på bägge våningar.

Vidare arbetar personal, med tjänstetitel assistenter, i den särskilda undervisningsgruppen. Personalen i särskilda undervisningsgruppen är således inte lärare men har den dagliga kontakten med eleverna i gruppen. Den särskilda undervisningsgruppen är bemannad med tre personal på heltid, samt två personal på halvtid.

Elevernas skoldagar i den särskilda undervisningsgruppen sträcker sig, med några individuella undantag, från klockan 08.00 till 13.15, måndag till fredag. All undervisning sker på plats i undervisningsgruppens lokal med undantag för ämnena idrott och hälsa, slöjd och teknik.

Beslut om anpassad studiegång för elever i den särskilda undervisningsgruppen

Skolinspektionen har begärt och tagit del av åtgärdsprogram som avser de elever som är placerade i skolans särskilda undervisningsgrupp läsåret 2024/2025, vilka alla omfattas av en anpassad studiegång. Av beslut om anpassad studiegång, som avser sju av dessa elever, framgår följande.

Sex av eleverna har en reducering av skoldagens längd som innebär att skoldagen sträcker sig från 08.00-13.15, måndag till fredag. För den sjunde eleven sträcker sig skoldagen till klockan 15.00 på tisdagar men övriga dagar går eleven, liksom övriga, mellan 08.00 -13.15. Av beslut om anpassad studiegång framgår vidare att undervisningstiden reducerats i vissa ämnen och att undervisningen i andra ämnen reducerats bort helt. Avvikelser anges i form av hur många minuters undervisningstid eleven ska ges i respektive ämne i jämförelse med den tid som stipuleras i nationella timplanen.

I ämnena matematik, engelska och svenska ser detta ut som följer för sex elever. Undervisningstiden i ämnet matematik har reducerats till 20–50 minuter i veckan. Detta kan jämföras med att elever som inte har anpassad studiegång enligt huvudmannens fördelning av timplanen ska ha 222 minuter i veckan. För dessa sex elever har vidare undervisningstiden i ämnena svenska respektive engelska reducerats till 40 minuter per vecka i vardera ämnet. Detta kan jämföras med att de elever som inte har anpassad studiegång enligt huvudmannens fördelning av timplanen ska ha 162 minuters undervisning i veckan i svenska respektive 114 minuter i engelska. För en sjunde elev har undervisningstiden i matematik reducerats till 20 minuter och undervisningstiden i svenska reducerats till 40 minuter.

Enligt de åtgärdsprogram med tillhörande beslut om anpassad studiegång som Skolinspektionen har tagit del av läser eleverna sammantaget åtta eller nio ämnen. Utöver matematik, svenska och engelska läser eleverna idrott och hälsa, ett samhällsorienterande ämne, ett naturorienterande ämne, bild, slöjd samt, i vissa fall, teknik. Övriga ämnen som ingår i timplanen har reducerats bort helt. Den totala undervisningstiden som sex av elever ges per vecka uppgår till som mest sex timmar i veckan men understiger detta i fallet med flera av eleverna. Den totala undervisningstiden för den sjunde eleven, vilken läser vissa ämnen i ordinarie klass, uppgår totalt till cirka 14 timmar i veckan. I besluten om anpassad studiegång anges vidare att eleverna övrig tid ges schemalagd studiehandledning med assistenter i den särskilda undervisningsgruppen. Som framgår nedan anges detta på schemat som "ämnesstöd".

Elevernas scheman

Utiifrån en granskning av sex elevers scheman framgår att merparten av den totala tid som dessa är schemalagda att närvara i utbildningen utgörs av så kallat ämnesstöd. Av huvudmannens skriftliga redovisning samt av intervjuer med rektorn och skolpersonal framgår att skolan betraktar detta som särskilt stöd och att den tid som eleverna har ämnesstöd inte räknas in när elevens undervisningstid i de olika ämnena beräknats i skolans beslut om anpassad studiegång.

Av samtliga intervjuer framgår att eleverna, när det står ämnesstöd på schemat, arbetar med olika typer av skriftliga uppgifter som ämneslärarna lämnat till assistenterna i den särskilda undervisningsgruppen. Detta arbete gör eleverna under inseende och med bistånd från assistenterna som arbetar i den särskilda undervisningsgruppen. Under dessa tider är det inte någon lärare närvarande.

Av scheman framgår att eleverna exempelvis på tisdagar går i skolan mellan 08.00 och 13.15. På morgonen är det 30 minuters ställtid i schemat och

eleverna börjar dagens första pass 08.30, under vilket eleverna har ämnesstöd fram till 09.10. Från 09.10 är det rast fram till 09.30. Tre av eleverna har sedan ämnesundervisning i idrott och hälsa mellan 09.30 och 10.10, vilket sker i skolans idrottssal. Tre elever har i stället ämnesstöd även denna tid fram till 10.10. Mellan 10.10 och 11.00 är det lunch, varpå samtliga eleverna åter har ämnesstöd fram till 11.40. Efter en tjugominuters rast har fem av eleverna ämnesundervisning i teknik mellan 12.00-12.30 och beger sig då till skolans teknisksal. En sjätte elev har inte någon undervisning i teknik i sin studiegång utan har ämnesstöd under även denna tid. Efter ytterligare rast har samtliga elever ämnesstöd från 12.45 fram till 13.15 varpå skoldagen är slut.

Övriga dagar ser ut på liknande vis för eleverna, med till vissa delar ämnesundervisning varvat med ämnesstöd. På måndagar kommer läraren i matematik till undervisningsgruppens lokal och samtliga elever har då undervisning i ämnet. Vidare har eleverna undervisning i något av de samhällsorienterande ämnena, vilket beroende på årskurs innebär antingen historia, religionskunskap eller geografi med en lärare i 25 minuter efter lunch på måndagar. På onsdagar har fem elever undervisning i ämnet bild i 40 minuter på morgonen. På torsdagar har samtliga elever enligt schema först undervisning i slöjd i 40 minuter. Detta följs av undervisning i engelska i 40 minuter med ämneslärare i den särskilda undervisningsgruppen. På torsdag eftermiddag har eleverna undervisning i något av de naturorienterande ämnena, antingen biologi eller kemi med lärare i 60 minuter. På fredagar har eleverna undervisning i svenska i 40 minuter med en lärare.

Rektorn och assistenterna uppger i intervjuer att ämnesstöd inte utgör undervisning då detta inte genomförs under ledning av lärare. Det är emellertid ansvarig ämneslärare som sammanställt de uppgifter som eleverna arbetar med under ämnesstödstiden. Skolan använder enligt rektorn sedan andra personalkompetenser än lärare för att bistå eleverna. Rektorn uppger att upplägget, i allt väsentligt, är detsamma som vid Skolinspektionens förra besök på skolan hösten 2023, det vill säga, att ämneslärarna lämnar material och uppgifter till assistenterna som eleverna sedan arbetar med på schemalagda tider. Assistenterna uppger i sin tur att deras roll inskränker sig till att se till att eleverna arbetar med materialet och vid behov förklara uppgifter som lärarna lämnat för eleverna.

På frågan vilka andra typer av stödinsatser som skolan provat att ge eleverna innan beslut togs om reducering av studiegången, nämner rektorn som ett exempel hur en av eleverna tidigare provat att sitta i ett särskilt tyst klassrum som skolan anordnar som en anpassning, men att detta inte fungerade. Rektorn uppger att eleverna som placerats i den särskilda undervisningsgruppen ofta haft en problematisk skolfrånvaro och har

behov av ett mer sammansatt stöd än vad som kan tillgodoses inom ramen för ordinarie klassrumsundervisning.

På frågan om vilka överväganden som gjorts inför att elevernas undervisning reducerats så pass kraftigt, uppger rektorn att elevernas studiegång utformats med utgångspunkt i att dessa ska få betyg i matematik, engelska och svenska samt ytterligare ämnen som ger behörighet till nationellt program på gymnasiet. Rektorn uppger vidare att eleverna visserligen kanske bara har 20 minuters undervisningstid med lärare, men att eleverna utöver detta även läser ämnet under den tid som avsatts som ämnesstöd, även om rektorn är medveten om att denna tid inte är undervisning i skollagens mening. Rektor uppger vidare att ämnesstödet möjliggör för eleven att producera skolarbete som lärarna sedan kan betygsätta.

Intervjuade lärare uppger på motsvarande vis att dessa i sin planering räknar med att eleverna arbetar vidare med uppgifter i ämnet under ämnesstödstiden. Detta för att ha möjlighet att hinna med innehållet i ämnet.

En lärare beskriver exempelvis under intervjun att denna lämnar uppgifter avsedda att göras under en vecka till assistenterna och sedan stämmer av vad eleverna har gjort. Ofta har eleverna i särskilda undervisningsgruppen inte hunnit med planerade uppgifter och läraren har då behövt justera i planeringen med utgångspunkt i att undervisningen ska ungefär motsvara samma innehåll som den som ges i ordinarie klasser. Flera lärare uppger i intervju att dessa inte har någon insikt i hur eleverna arbetar med lämnade uppgifter, eller hur mycket tid som avsatts för detta, då de inte har något mer inflytande över vad eleverna praktiskt gör under ämnesstödstiden än genom det material som lärarna lämnar.

Tid som eleverna får lärarledd undervisning

Av intervjuer med elever, assistenter och lärare framgår att lärarna fördelar tiden mellan eleverna i den särskilda undervisningsgruppen, som sitter placerade på olika våningsplan i lokalen under den tid som är schemalagd för undervisning. Av intervjuer och scheman framgår även att lärare, i vissa fall, bedriver undervisning i flera ämnen parallellt under den tid som är schemalagd som ämnesundervisning.

Den lärare som undervisar eleverna i de samhällsorienterande ämnena historia, religionskunskap och geografi uppger att denna har 45 minuter schemalagt för undervisning i gruppens lokal. Läraren uppger att denna tid delas upp mellan eleverna som går i tre olika årskurser och därför läser tre olika ämnen. På övervåningen i lokalen sitter tre elever som går i årskurs 9 som läser historia och en elev som går i årskurs 7 som läser geografi. På

nedervåningen sitter två elever som tillhör årskurs 8 som läser religion och en elev som går årskurs 7 som läser geografi. Läraren uppger att eleverna får ungefär 15 minuter per årskurs och ämne.

Av intervju med assistenter framgår att läraren i matematik vid sitt veckovisa besök i gruppen vanligtvis först har undervisning med de elever som går årskurs 9 på ett ställe i lokalen för att sedan besöka elever i övriga årskurser. Läraren själv uppger i intervju att det med nuvarande upplägg ges tid för ungefär tio minuters genomgång och cirka femton minuter för att hjälpa eleverna.

Läraren i engelska uppger att läraren är schemalagd att närvara 60 minuter i den särskilda undervisningsgruppen men att eleverna har rast de första 20 minuterna av denna tid. Läraren uppger att eleverna ligger på väldigt olika nivåer i ämnet vilket gör det svårt att hinna med innehållet på denna tid.

Vad gäller undervisning i ämnet svenska så uppger läraren i detta ämne att denna fördelar schemalagd tid i ämnet, 45 minuter, på att arbeta med olika elever då eleverna ligger på olika nivåer och har olika saker som de ska göra.

I intervju uppger två lärare som undervisar eleverna i matematik respektive i engelska att eleverna i den särskilda undervisningsgruppen skulle vara behjälpta av mer undervisningstid i dessa ämnen.

Läraren i matematik uppger i intervju att eleverna i särskild undervisningsgrupp verkligen skulle behöva mer undervisningstid i ämnet och den lärarledda undervisningstid som dessa ges är extremt lite jämfört med vad läraren anser att eleverna skulle behöva. Läraren uppger att det är jättigt att hinna med innehållet då gruppen innefattar elever från tre olika årskurser samt att denna skulle önska att ha lektioner med eleverna i alla fall två gånger i veckan. Läraren nämner vidare att vissa av eleverna inte kommer att uppnå kriterierna för ett godkänt betyg samt uppger att rektorn är meddelad om detta.

Läraren i engelska nämner specifikt två elever som skulle behöva betydligt mer tid tillsammans med lärare för att klara målen för godkänt, men att nuvarande förutsättningar endast ger utrymme för ungefär tio minuters undervisning av dessa då läraren lägger ungefär femton minuter av undervisningstiden på att förbereda de elever som går i årskurs nio inför nationella proven.

Skolinspektionen har i intervjuer ställt frågan varför eleverna i den särskilda undervisningsgruppen inte ges mer lärarledd undervisning än vad dessa i dagsläget får, givet att dessa är schemalagda att närvara och arbeta med ämnesmaterial under den tid som räknas som ämnesstöd i schemat, under flera timmar per vecka.

Intervjuade lärare uppger att mer undervisningstid inte ryms inom ramen för deras tjänster och scheman. Intervjuade assistenter och rektorn uppger på liknande vis att befintliga lärares tid är begränsad och behöver fördelas mellan den övriga klassundervisningen och undervisning i den särskilda undervisningsgruppen.

Rektorn uppger i intervju att det finns ett motstånd mot undervisning hos eleverna i gruppen men att mängden undervisningstid dessa ges även hänger samman med organisatoriska aspekter, då rektorn behöver få alla scheman att gå ihop. Rektorn uppger att skolan har ett begränsat antal lärare och att ett hinder för att utöka undervisningstiden för gruppens elever utgörs av hur denne i så fall skulle tjänstefördela lärarnas tid. Om lärarna skulle undervisa mer tid i den särskilda undervisningsgruppen så skulle denna tid, enligt rektorn, i sådant fall behöva tas på bekostnad av tiden som lärarna undervisar övriga elever på skolan. Nuvarande upplägg ger, enligt rektorn, bästa möjliga utfall för så många elever som möjligt med minsta möjliga skada. Såväl rektorn som assistenterna framhåller emellertid att det låga elevantalet i den särskilda undervisningsgruppen medför att lärare, då dessa väl är på plats, har möjlighet att ägna mer tid åt varje elev i undervisningsgruppen än vad dessa skulle fått i en ordinarie klass.

Rättslig reglering

Undervisningen ska omfatta följande ämnen: bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi, samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap, slöjd, svenska eller svenska som andraspråk, och teknik. Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål. (10 kap. 4 § skollagen.)

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1 till skolförordningen. Huvudmannen beslutar efter förslag av rektorn om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden. (9 kap. 4 § skolförordningen).

Om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte

är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd (3 kap. 7 § skollagen).

Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning (3 kap 8 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas (3 kap. 9 § skollagen).

För en elev i grundskolan, ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas (3 kap 10 § skollagen).

Om det finns särskilda skäl, får ett beslut enligt 3 kap. 9 § för en elev i grundskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till (3 kap 11 § skollagen).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen).

Det finns ingen definition av begreppet "behov av särskilt stöd" i lagen. Det är heller inte möjligt att i lagtext närmare definiera vilka förutsättningar som ska finnas för att stöd ska ges i skolarbetet. Bestämmelserna måste därför bli allmänt hållna och knytas till ett ansvar för skolan att utreda elevens stödbehov. (Prop. 2009/10:165 S 285f.)

Syftet med att ställa krav på upprättandet av ett åtgärdsprogram är att det ska finnas ett dokument för planering och utvärdering av elevens utbildning, så att förutsättningarna för elevens fortsatta lärande blir de bästa. För en elev i behov av särskilt stöd är åtgärdsprogrammet ett nödvändigt pedagogiskt instrument för planering och samarbete mellan lärare, annan personal t.ex. i elevhälsan, eleven och i förekommande fall vårdnadshavare samt för uppföljning och utvärdering av stödåtgärderna.

Arbetet med åtgärdsprogrammet ska utgå från elevens behov, elevens styrkor och svårigheter och en analys av vilka hinder och möjligheter som finns i elevens omgivning. Elevens och hennes eller hans vårdnadshavares syn på skolsituationen och förslag till tänkbara lösningar ska också vägas in. Programmet ska omfatta elevens hela skolsituation. Om eleven vistas i fritidshem kan programmet även omfatta åtgärder under vistelsen där. Det är således viktigt att lägga fokus på elevens hela studiemiljö och inte på den enskilda elevens svårigheter. Åtgärderna ska vara av både kortsiktig och långsiktig karaktär. De ska relatera till målen i läroplanerna och uppställda kunskapskrav och vara möjliga att följa upp och utvärdera. Det bör också framgå vem som är ansvarig för att stödinsatserna genomförs, följs upp och utvärderas. (Prop. 2009/10:165 s 290)

Beslut om anpassad studiegång ska föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. (Prop. 2009/10:165 s 293)

De beslut om särskilt stöd och åtgärdsprogram som fattas ska vara riktiga i sak och beskriva adekvata åtgärder. En förutsättning för detta är att besluten grundar sig på ett väl underbyggt och korrekt underlag. (Prop. 2013/14:160 s 25)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömde i sitt beslut den 23 februari 2024 bland annat att det fanns brister i form av en otydlig fördelning av den garanterade undervisningstiden för elever som placerats i särskild undervisningsgrupp. Det fanns även brister i dessa elevers beslut om anpassad studiegång som försvårade att säkerställa att eleverna fick den garanterade undervisningstiden. Vidare hade rektorn inte säkerställt närvaron av lärare eller att schemalagd undervisning i den särskilda undervisningsgruppen bedrevs på utsatt tid.

Skolinspektionen bedömer inledningsvis att det av utredningen framgår att de beslut om anpassad studiegång som granskats vid Skolinspektionens uppföljning innefattar beskrivningar av avvikelser som gjorts från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Av utredningen framgår inte annat än att undervisningen huvudsakligen bedrivs i den omfattning som anges i elevernas beslut om anpassad studiegång. Av utredningen framgår att lärare i högre utsträckning närvarar i den särskilda undervisningsgruppen. Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser garanterad undervisningstid samt att undervisningen bedrivs under ledning av lärare.

Skolinspektionen bedömer dock att det alltså föreligger brister i arbetet med beslut om särskilt stöd och att de beslut om anpassad studiegång som inneburit omfattande avvikelser från vad som annars gäller för

utbildningen fattats för elever i den särskilda undervisningsgruppen utan att en individuell bedömning gjorts för var och en av eleverna som besluten omfattar.

Skolan har både ett ansvar för att eleverna når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas och för att elever som behöver särskilt stöd får det. När det gäller elevers behov av särskilt stöd finns tydliga bestämmelser när det gäller lärares anmälningsskyldighet och rektors skyldighet att se till att en elevs behov av särskilt stöd utreds. Däremot innehåller skolförfattningarna inte någon definition av vad behov av särskilt stöd innebär eller av vilka förutsättningar som i det enskilda fallet ska föreligga för att en elev ska ges särskilt stöd i sitt skolarbete. Detta har sin grund i att det är elevens behov som styr vilket särskilt stöd en elev ska få. Rektorn har därför en skyldighet att se till att skolan utreder vilka behov av särskilt stöd eleven har och att utifrån detta besluta om vilka åtgärder som ska sättas in.

Ett beslut om att en elev ska få särskilt stöd kräver noggranna överväganden både när det gäller i vilken omfattning en elev ska få särskilt stöd och på vilket sätt eleven bäst kan få detta. Hur länge en elev behöver få särskilt stöd och i vilken omfattning varierar utifrån elevens individuella förutsättningar, vissa elever behöver stöd under hela sin skoltid, andra under en mer begränsad tid. Elevens behov av särskilt stöd kan också variera över tid. Särskilt stöd kan ges i stället för eller som ett tillägg till den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i och ska både avseende insatsens form och omfattning vara inriktat på att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas.

Sammantaget innebär detta att det är den enskilda elevens behov av särskilt stöd som ska vara vägledande för vilka insatser i form av särskilt stöd som skolan beslutar om för en elev. De åtgärder som vidtas ska vara tillräckliga för att tillgodose elevens behov av särskilt stöd, men inte vara mer ingripande än nödvändigt. Rektorns beslut i dessa avseenden innebär myndighetsutövning och kan överklagas, beslut om särskilt stöd i en särskild undervisningsgrupp eller anpassad studiegång får överklagas särskilt. Besluten kan också komma att fattas och genomföras i strid med vårdnadshavarnas vilja. Detta i sig ställer höga krav på väl grundade och motiverade beslut samt på att de insatser skolan beslutar om kontinuerligt följs upp och utvärderas.

En elev som har behov av särskilt stöd ska som huvudregel få detta stöd i sin vanliga klass. Men om det finns särskilda skäl, som gör att en elev får bättre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen i en annan miljö, kan elevens behov motivera att eleven till exempel får särskilt stöd i en särskild undervisningsgrupp. Om en elev har behov av särskilt stöd i någon

annan form, som till exempel behov av motivationshöjande åtgärder, måste det finnas grund för just den insatsen och dess omfattning i en individuell bedömning av elevens stödbehov.

I undantagsfall kan det särskilda stödet inte i rimlig grad anpassas efter elevens behov och förutsättningar. En elev kan då ha behov av särskilt stöd i form av anpassad studiegång, vilket innebär att det får göras avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Detta är en ingripande åtgärd som förändrar elevens utbildning. En anpassad studiegång kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning, vilket kan medföra stora konsekvenser för elevens möjligheter till fortsatt utbildning i gymnasieskolan och möjligheter att etablera sig i yrkeslivet. Den anpassade studiegången ska därför utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program.

Det är rektorns ansvar att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen. Detta ställer höga krav på en grundlig utredning och noggranna överväganden från skolans sida. De förändringar av elevens utbildning som beslutet innebär får inte bli mer omfattande än vad eleven är i behov av för att kunna tillgodogöra sig undervisning och ha möjlighet att nå de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Hur en anpassad studiegång utformas, i vilken omfattning den ska innebära avvikelser från timplan, ämnen och mål, behöver följaktligen i varje enskilt fall beslutas med utgångspunkt i den enskilda elevens behov av stöd i denna form. För att skolan ska kunna säkerställa att insatsen fortlöpande inte är mer ingripande än vad som är nödvändigt utifrån elevens behov krävs att insatsen följs upp och utvärderas med täta intervall. Ju mer ingripande åtgärden är, desto oftare krävs det att åtgärden följs upp och utvärderas.

I förevarande ärende har de aktuella eleverna beslutat om mycket ingripande åtgärder, som i grunden förändrar deras utbildning. Det görs omfattande avvikelser från vad som annars gäller för utbildningen i grundskolan och enligt elevernas beslut om anpassad studiegång är undervisningstiden starkt reducerad. Vissa ämnen utgår helt och en stor andel av elevernas schemalagda tid ges eleverna det skolan benämner ämnesstöd. Skolinspektionen ifrågasätter inte att de aktuella eleverna är i behov av särskilt stöd. Men Skolinspektionen kan konstatera att det i utredningen framkommit ett flertal omständigheter som gör att det inte är sannolikt att det gjorts noggranna, individuella bedömningar av varje elevs behov till grund för utformningen av den anpassade studiegång som skolan beslutat om för var och en av eleverna. Skolinspektionen vill framhålla att en placering i särskild undervisningsgrupp, som är ett särskilt beslut som innebär att det särskilda stöd som ska ges till eleven kan ges i en annan

undervisningsgrupp än den som eleven normalt tillhör, inte i sig säger något om vilket särskilt stöd som eleven ska få i gruppen. Vilka andra särskilda stödåtgärder som en enskild elev har behov av behöver utredas och bestämmas individuellt för varje elev, exempelvis hur undervisningen av eleven ska gå till, om det finns behov av specialpedagogiska insatser eller andra typer av insatser, inklusive om studiegången behöver anpassas.

Utformningen av de aktuella elevernas beslut om anpassad studiegång är snarlika för sju av eleverna med avseende på vilka ämnen som reducerats och i vilken omfattning så har skett. Exempelvis har undervisningstiden i ämnena matematik och svenska enligt besluten reducerats i lika stor omfattning för sju elever.

Sex av eleverna har enligt sina beslut om anpassad studiegång en undervisningstid som inte överstiger sex timmar per vecka. Skolinspektionen kan vidare konstatera att elevernas övriga tid i skolan utgörs av vad skolan benämner som ämnesstöd under vilket eleverna ska arbeta med uppgifter till grund för lärares bedömning och betygssättning i olika ämnen.

Visserligen uppger rektorn att elevernas anpassade studiegång utformats med utgångspunkt i att eleverna ska kunna få behörighet till gymnasieskolans nationella program. Samtidigt uttrycker lärare svårigheter att hinna med ämnesinnehåll och att elever skulle behöva mer undervisning av lärare. Enligt lärare kan elever befinna sig på mycket olika kunskapsnivå och i elevgruppen finns det enligt lärare både behov av extra uppgifter och behov av att arbeta enskilt med en lärare. Flera lärare uttrycker att de bedömer att eleverna behöver mer undervisningstid. I utredningen framkommer samstämmiga utsagor från lärare, resursassistenter och rektorn om svårigheten att lösgöra tid i lärarnas scheman för undervisning av eleverna i den särskilda undervisningsgruppen utöver vad som nu beslutats. Om skolan skulle besluta att lärare ska undervisa mer tid i den särskilda undervisningsgruppen skulle det enligt rektorn ske på bekostnad av den undervisningstid andra elever på skolan får. Dessa omständigheter gör att det kan ifrågasättas om var och en av eleverna har behov av de omfattande avvikelser från timplanen för grundskolan som rektorn beslutat om.

Individuella aspekter behöver återspeglas i utformningen av respektive elevs beslut om särskilt stöd och anpassad studiegång. Detta gäller till exempel överväganden avseende omfattningen av den anpassade studiegången och reduceringen av elevens undervisningstid, på vilket sätt undervisningen ska genomföras för varje elev samt om och i vilken utsträckning den enskilda elevens behov av särskilt stöd motiverar att eleven i stället ges det skolan benämner ämnesstöd. Vid en samlad bedömning finner Skolinspektionen att det inte är sannolikt att de beslut

om reducering av elevers undervisningstid som granskats föregåtts av en individuell bedömning för var och en av eleverna så som bestämmelsen om anpassad studiegång i 3 kap. 12 § skollagen förutsätter.

Skolinspektionen bedömer av ovanstående skäl att det alltjämt föreligger brister i skolans arbete med beslut om särskilt och anpassad studiegång för elever som placerats i särskild undervisningsgrupp. Rektorn behöver därför se till att det genomförs nya eller kompletterande utredningar om elevernas behov av särskilt stöd och att det därefter fattas nya beslut om åtgärdsprogram för var och en av eleverna med anpassad studiegång i den särskilda undervisningsgruppen på grundval av en individuell bedömning av respektive elevs behov av särskilt stöd.

Undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannens redovisning av åtgärder

Skolinspektionen har i sitt beslut den 23 februari 2024 förelagt Avesta kommun att se till att undervisningen vid Johan-Olovskolan bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, om lärarna inte omfattas av något av undantagen från dessa krav. Skolinspektionen lyfte i sitt beslut bland annat fram att tio visstidsanställda lärare på skolan återanställts till läsåret 2023/2024 utan att det däremellan skett några försök att rekrytera legitimerade och behöriga lärare från huvudmannens sida.

Huvudmannen har den 16 augusti 2024 inkommit med en förteckning över de sammantaget åtta lärartjänster som utlysts på Johan-Olovskolan till läsåret 2024/2025 samt en beskrivning av utfallet vid rekrytering. Av förteckningen framgår att tre lärartjänster utannonserats för undervisning i ämnena slöjd och musik, ämnen för vilka det saknades behöriga och legitimerade lärare läsåret 2023/2024. Huvudmannen uppger i redovisningen att dessa tre tjänster tillsatts till läsåret 2024/2025 med lärare som saknar legitimation och behörighet till följd av att det saknades behöriga och legitimerade sökande.

Av förteckningen framgår även att skolan utannonserat en tjänst i moderna språk (tyska) till läsåret 2024/2025. I redovisningen anges att rektorn, även i detta fall, tillsatt tjänsten med en lärare som saknar legitimation och behörighet. Detta då den enda behöriga sökanden till tjänsten dragit tillbaka sin ansökan.

Av förteckningen framgår vidare att en tjänst som lärare i engelska samt en tjänst som klasslärare 4–6 utannonserats och att rekryteringen lett fram till att två legitimerade och behöriga lärare anställts på skolan till läsåret 2024/2025.

Slutligen framgår även att två tjänster som klasslärare 1–3 utannonserats. I fallet med en av dessa tjänster har skolan tillsatt denna med en legitimerad och behörig lärare rekryterats till läsåret 2024/2025.

Ämnesbehörighet hos undervisande lärare på Johan-Olovskolan hösten 2024

Huvudmannen har den 13 september 2024 kompletterat med en förteckning över samtlig undervisande personal på Johan-Olovskolan. I förteckningen anges bland annat vilka ämnen och årskurser som lärarna undervisar i läsåret 2024/2025, dessas anställningsform, om lärarna har lärarlegitimation samt om dessa är behöriga för den ämnesundervisning som de bedriver.

Av förteckningen framgår att en visstidsanställd lärare undervisar elever i årskurserna 7–9 i matematik, teknik och fysik. Läraren undervisar även elever som är placerade i särskild undervisningsgrupp i ämnet svenska samt i samhällsorienterande ämnen; samhällskunskap, historia, geografi och religionskunskap. Av förteckningen framgår vidare att läraren saknar lärarlegitimation och behörighet att undervisa i samtliga dessa ämnen. Läraren arbetade inte på skolan föregående läsår, läsåret 2023/2024. Rektorn uppger i intervju att anställningen av ovan nämnda lärare inte föregicks av någon annonsering från skolans sida utan att lärarens tjänst hastigt sattes ihop i början av läsåret för att täcka upp i tjänstefördelningen. En bakomliggande orsak till detta var, enligt rektorn, att huvudmannens beslut om fördelningen av timplan togs sent, först vid uppstarten av höstterminen, och att rektorn först då blev varse om rekryteringsbehovet. Läraren i fråga hade tidigare arbetat på en annan av kommunens skolor och blev på sätt känd för rektorn när denne snabbt behövde få en lärare på plats.

Vad mera framgår av förteckningen är att elever i årskurserna 1–6 läsåret 2024/2025 undervisas i idrott och hälsa av en lärare som saknar legitimation och behörighet att undervisa. Av den personalförteckning som huvudmannen tidigare skickat in i september 2023, och som avsåg läsåret 2023/2024, framgår att läraren var visstidsanställd och undervisade i idrott och hälsa i årskurserna 1–6 även läsåret 2023/2024. Rektorn uppger i intervju att det finns flera lärare anställda på skolan som är behöriga att undervisa i ämnet för berörda årskurser men att samtliga dessa har fullt i sina respektive tjänster med annan ämnesundervisning. Rektorn uppger vidare att han inte gått ut med någon annons efter ytterligare behöriga

lärare i idrott och hälsa, då den befintliga läraren redan fanns tillgänglig på skolan och kunde anställas för ytterligare ett läsår.

Av förteckningen framgår vidare att elever i årskurserna 4–5 undervisas i engelska av en lärare som saknar legitimation och behörighet. Av aktuell förteckning, liksom av tidigare inskickad personalförteckning för läsåret 2023/2024, framgår att läraren studerar på en lärarutbildning samt att läraren var visstidsanställd liksom undervisade på skolan även föregående läsår. Rektorn uppger i intervju att läraren i fråga läser en arbetsintegrerad lärarutbildning enligt ett samarbete som kommunen har med högskolan Dalarna. Det är, enligt rektorn, en åtgärd för kompetensförsörjning, genom vilken lärarstudenter anställs av kommunen och arbetar som lärare parallellt med sina studier. Rektorn uppger att han i detta avseende följt direktiv som han fått från huvudmannen, vilka handlat om att läraren i fråga skulle arbeta på Johan-Olovskolan även detta läsår. Läraren arbetade föregående läsår, läsåret 2023/2024, som klasslärare på mellanstadiet men har detta läsår övergått till att i stället undervisa i engelska. På frågan om det före detta gjorts några försök att rekrytera en behörig lärare i engelska, uppger rektorn att så inte skett eftersom läraren som läser arbetsintegrerad utbildning redan fanns tillgänglig på skolan samt att det inte varit fråga om tillsättning då lärarstudenten inte upptar någon lärartjänst på skolan.

Vad gäller ämnet teknik, så framgår av förteckningen att detta ämne läsåret 2024/2025 undervisas av två lärare, vilka bägge saknar legitimation och behörighet. Rektorn uppger i intervju att bägge lärare huvudsakligen undervisar i andra ämnen och enbart har en mindre del teknikundervisning i sina respektive tjänster. På frågan varför skolan inte har försökt att rekrytera en lärare som är behörig att undervisa i teknik uppger rektorn att ämnet omfattar för få undervisningstimmar för att det skulle räcka till en lärartjänst.

Slutligen framgår av personalförteckningen som huvudmannen skickat in i september 2024 att elever i årskurserna 7-9 undervisas i bild av en lärare som är legitimerad men som saknar behörighet att undervisa i dessa årskurser. Av tidigare insänd personalförteckning för läsåret 2023/2024 framgår att läraren undervisade i ämnet bild för årskurserna 7-9 även föregående läsår, 2023/2024. Rektorn uppger att specialpedagogen på skolan har rätt ämnesbehörighet men att denna inte har rum för undervisning i sin tjänst. Då rektorn tillfrågats om varför skolan inte har försökt att rekrytera en lärare med rätt behörighet inför detta läsår eller inför det föregående läsåret, uppger denna att den befintliga läraren studerar för utökad behörighet genom studier och att läraren beräknas bli behörig för att undervisa i även årskurserna 7–9 till sommaren 2025.

Av intervju med rektorn i september 2024 framgår ytterligare att elever i årskurserna 7–9 på skolan undervisas i ämnet fysik av två lärare som saknar behörighet att undervisa i ämnet. Den ena av dessa lärare, vilken även omnämndes ovan, anställdes vid början av läsåret 2024/2025 och saknar lärarlegitimation. I fallet med den andra läraren så är denna legitimerad men saknar behörighet att undervisa i fysik. Rektorn uppger i intervju att det finns en lärare på skolan som är behörig att undervisa i ämnet men att denna lärare redan har fyllt sin tjänst med undervisning i andra ämnen. Rektorn uppger vidare att denne trots att den legitimerade läraren, vilken undervisade i fysik även föregående läsår, var behörig vilket vid en närmare kontroll dock inte visade sig stämma. Rektorn uppger att skolan vid anställning av lärare kontrollerar att dessa har en legitimation men inte vilka ämnesbehörigheter denna har.

Huvudmannens försök att rekrytera legitimerade och behöriga lärare

På frågan om det finns legitimerade och behöriga lärare att tillgå i huvudmannens övriga organisation, uppger rektorn att han, när det uppstår ett behov av att rekrytera, alltid kontrollerar om det finns någon behörig lärare inom kommunen som kan omfördelas. Det finns dock inte övertaliga lärare att omfördela inom kommunen.

Då rektorn i intervju tillfrågats om denne planerar att försöka rekrytera behöriga lärare i de ämnen där sådana saknas på skolan, uppger rektorn att denna har sin budgetram att förhålla sig till och att det inom budgeten inte ryms att anställa fler lärare. Angående att flera lärartjänster på skolan i dagsläget är tillsatta med lärare som saknar legitimation uppger rektorn att området har blivit för styvmoderligt behandlat och att rektorn inte har sett tillräckligt allvarligt på att lysa ut tjänsterna.

Huvudmannen har i sin redovisning av vidtagna åtgärder inkommit med annonser avseende de tjänster som utannonserats på skolan inför läsåret 2024/2025. Sammantaget rör det sig om sex annonser och dessa avser tjänster som lärare i ämnena musik, slöjd (två tjänster), engelska, moderna språk (tyska) samt grundskollärare 4–6 och grundskollärare 1–3 (två tjänster). I samtliga sex annonser anges tillträde till tjänsten i augusti 2024. I samtliga sex annonser anges 29 mars 2024 som senaste ansökningsdatum. I samtliga sex annonser anges vidare, under kvalifikationer, att lärarlegitimation är ett krav för tillsvidareanställning. Vidare anges att annan pedagogiskt inriktad examen eller erfarenhet av att arbeta med undervisning är meriterande.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning, som huvudregel, får bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen).

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 2 kap. 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser modersmål. (2 kap. 18 § skollagen).

Som huvudregel får endast den som har legitimation anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål (2 kap. 20 § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår att huvudmän har en skyldighet att för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som han eller hon ska bedriva. Det övergripande syftet med reglerna är att så långt som möjligt säkerställa att elever får undervisning av lärare som har en utbildning för den undervisning de bedriver.

Ambitionen ska vara att eleverna alltid undervisas av lärare som har en utbildning för den undervisning som de bedriver (prop. 2009/10:165, s. 262, 269 och 649). Vidare anges att läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat och att studier visar att lärares ämneskompetens och didaktiska kompetens är avgörande för att eleverna ska nå goda resultat (prop. 2009/10:165, s. 261). Att en skola har tillräckligt med lärarresurser, både vad gäller omfattning och kvalitet, är en central förutsättning för att elever ska kunna få sin rätt till utbildning tillgodosedd och för att utbildningen i övrigt ska hålla en hög kvalitet (prop. 2013/14:112, s.47).

För att få använda en annan lärare i den befintliga organisationen, i enlighet med undantagsregeln, bör det vara tillräckligt att det i huvudmannens organisation inte finns någon lärare med rätt utbildning tillgänglig. Handlar det om nyrekrytering bör huvudmannen naturligtvis så långt möjligt anställa lärare med en utbildning avsedd för den undervisning läraren ska bedriva (prop. 2009/10:165, s. 268f). Om det saknas en lärare med legitimation och rätt behörighet inom organisationen kan huvudmannen låta en annan lärare bedriva undervisningen, under förutsättning att denna person har tillräcklig kompetens och är lämplig för det (prop. 2010/11:20 s. 84f). Beträffande bestämmelsens andra stycke anges att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen (prop. 2009/10:165, s. 653).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Avesta kommun enbart delvis följt föreläggandet och att huvudmannens verksamhet vid Johan-Olovskolan inte lever upp till författningarnas krav om att undervisningen ska bedrivas av legitimerade och behöriga lärare, om lärarna inte omfattas av något av undantagen från dessa krav.

Av huvudmannens redovisning av åtgärder och av intervju med rektorn framgår visserligen att Avesta kommun annonserat efter lärare i ämnena slöjd, engelska, moderna språk (tyska) samt att huvudmannen annonserat efter grundskollärare i årskurserna 1–3 och 4–6. Av redovisningen framgår även att tre legitimerade och behöriga lärare rekryterats till läsåret 2023/2024. Annonseringen har skett i mars 2024 för tjänster som skulle tillträdas vid läsårsstart i augusti 2024.

Av utredningen framgår emellertid att undervisning i ett flertal ämnen under läsåret 2024/2025 bedrivs av lärare som saknar lärarlegitimation och/eller rätt behörighet för att undervisa. Av utredningen framgår vidare även att undervisning på skolan, under flera läsår i följd, bedrivits av lärare som saknar lärarlegitimation och behörighet utan att huvudmannen genomfört några försök att rekrytera legitimerade lärare med rätt ämnesbehörighet i dessas ställe.

Två lärare som saknar lärarlegitimation undervisade på skolan även läsåret 2023/2024. Den ena av dessa lärare undervisar elever i idrott och hälsa och gjorde detta även föregående läsår 2023/2024. Den andra läraren har läsåret 2024/2025 övergått till att undervisa eleverna i engelska. Av utredningen framgår att rektorn inte ansett sig kunna använda sig av ämnesbehöriga lärare som redan arbetar på skolan för att täcka undervisningstiden i idrott och hälsa. Rektorn uppger även att denne valt att använda sig av en olegitimerad lärare som redan fanns på skolan för att bedriva undervisning i engelska. Några försök från skolans sida att rekrytera lärare med legitimation och behörighet att undervisa i idrott och hälsa respektive engelska har inte gjorts inför läsåret 2024/2025.

I fallet med en tredje lärare, vilken även denna saknar lärarlegitimation, framgår att läraren anställdes på skolan under läsåret 2024/2025 utan att detta föregicks av någon annonsering eller andra försök att främst rekrytera en legitimerad och behörig lärare. Läraren undervisar i ämnena matematik, fysik, teknik, svenska, samhällskunskap, geografi, historia och religionskunskap utan att ha behörighet att undervisa i dessa ämnen.

Undervisningen i ämnet teknik bedrivs av två lärare på skolan, vilka båda saknar lärarlegitimation. Den ena av dessa lärare arbetade på skolan och undervisade i ämnet även läsåret 2023/2024. Några försök från skolans sida att rekrytera lärare med legitimation och behörighet att undervisa i teknik har inte gjorts inför läsåret 2024/2025.

Av utredningen framgår vidare att legitimerade lärare som arbetar på skolan bedriver undervisning i ämnena fysik och bild trots att dessa saknar rätt behörighet att undervisa i ämnet. Enligt vad rektorn har uppgett så finns det lärare anställda på skolan som har behörighet att undervisa i dessa ämnen, men att dessas tjänstefördelning redan fyllts. Några försök från skolans sida att rekrytera ytterligare lärare med legitimation och behörighet att undervisa i fysik respektive bild har inte gjorts inför läsåret 2024/2025.

Huvudregeln i skollagen innebär att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen. Av både lag och förarbeten framgår att användande av lärare utan legitimation och utan rätt behörighet endast ska ske undantagsvis och under en begränsad tid. Av förarbetena framgår vidare att huvudmannen är skyldig att försöka finna en lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som ska bedrivas. Härvid ingår att dels försöka rekrytera behöriga lärare, dels att vid tjänstefördelning av befintlig personal planera så att eleverna i så hög utsträckning som möjligt får undervisning av lärare med behörighet för aktuella ämnen och årskurser. Av detta följer naturligt att den som inom huvudmannens organisation ansvarar för rekrytering och tjänstefördelning behöver ha kännedom om befintliga lärares ämnesbehörigheter. Mot denna bakgrund är det anmärkningsvärt att rektorn uppgett att denne inte närmare kontrollerar vilka ämnen legitimerade lärare har behörighet att undervisa i.

Skolinspektionen bedömer att Avesta kommun i flera fall och under längre tid använt sig av lärare som är obehöriga och som saknar legitimation utan förutsättningarna uppfyllts för att få tillämpa undantag från dessa krav. De omständigheter som rektorn framhållit som skäl, bland annat skolans budget för anställning, ändrar inte denna bedömning. Avesta kommuns användande av lärare utan legitimation och behörighet sker därför i strid med de krav som följer av skollagens bestämmelser om lärare.

Särskilt stöd ges i enlighet med en elevs beslutade åtgärdsprogram

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har granskat tio åtgärdsprogram som avser elever som placerats i den särskilda undervisningsgruppen. I fallet med tre av dessa, anges stöd från speciallärare som en åtgärd i elevens åtgärdsprogram. I två av åtgärdsprogrammen har detta formulerats som att speciallärare ska bistå med utformning av särskilt stöd. I ett av åtgärdsprogrammen står inskrivet som åtgärd att eleven ska ges stöd av speciallärare i syfte att möta elevens behov baserat på diagnosticerad språkstörning.

Såväl assistenter i den särskilda undervisningsgruppen som rektorn uppger i intervjuer att eleverna som placerats i särskild undervisningsgrupp i dagsläget inte har någon kontakt med speciallärare på skolan. Rektorn uppger i intervju att en speciallärare ska riktas till gruppen men det inte är något som har hänt ännu. Rektorn uppger vidare att det står i flera elevers åtgärdsprogram att de ska ha kontakt med speciallärare men att detta är en rekommendation.

Rättslig reglering

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. (3 kap. 7 § tredje stycket skollagen)

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. (3 kap. 9 § skollagen)

För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. (3 kap. 10 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i arbetet med särskilt stöd vid Johan-Olovskolan, på så sätt att elever inte alltid ges det särskilda stöd som anges i deras åtgärdsprogram.

Av utredningen framgår att det, i fallet med tre elever, inom ramen för åtgärdsprogram fattats beslut om åtgärder som innefattar kontakter med speciallärare på skolan. I två av fallen framgår visserligen inte tydligt av elevernas åtgärdsprogram vad åtgärden konkret innefattar, annat än att speciallärare ska bistå med utformningen av särskilt stöd. I det tredje fallet framgår emellertid tydligt att eleven bedömts vara i behov av stöd från speciallärare kring diagnosspecifika svårigheter. Av utredningen framgår vidare att ingen av dessa elever, vid tidpunkten för tillsynen, hade någon kontakt med speciallärare på skolan.

Betygsättning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har i beslut den 23 februari 2024 förelagt Avesta kommun att se till att rektorn vidtar åtgärder för att säkerställa att betygsättning sker i enlighet med skolförfattningarna. Detta med

anledning av att det i utredningen framkommit att lärare som saknat lärarlegitimation självständigt signerat betyg under läsåret 2022/2023.

Åtgärder som vidtagits av huvudmannen med anledning av Skolinspektionens föreläggande

Skolinspektionen har den 23 februari 2024 förelagt Avesta kommun att se till så att samtliga lärare vid Johan-Olovskolan före den 15 maj 2024 informeras om att lärare som saknar lärarlegitimation inte får sätta betyg självständigt utan ska göra detta tillsammans med en legitimerad lärare samt att betyg i dessa fall ska signeras av såväl läraren som saknar lärarlegitimation som av den legitimerade läraren i betygskatalogen.

Av huvudmannens redovisning den 16 augusti 2024 framgår att lärare på Johan-Olovskolan vid två tillfällen, den 26 mars respektive den 14 maj 2024, blivit informerade om gällande bestämmelser och skolans rutiner vid betygsättning. Huvudmannen uppger vidare i sin redovisning att information till lärare därefter systematisk kommer att delges enligt årshjul i det systematiska kvalitetsarbetet.

Betygsättning av elever i den särskilda undervisningsgruppen

Av huvudmannens redovisning av åtgärder samt av intervjuer med elevassistenter, lärare samt rektorn framgår att de bägge lärare som av rektorn angetts som ansvariga för undervisningen i ämnena svenska, historia, geografi och religionskunskap och som sätter elevernas betyg i dessa ämnen, inte själva närvarar eller deltar i undervisningen som bedrivs i den särskilda undervisningsgruppen. Undervisningen i dessa ämnen för elever i den särskilda undervisningsgruppen bedrivs i stället av en tredje lärare, vilken saknar lärarlegitimation och behörighet att undervisa i dessa ämnen.

Den obehöriga läraren som undervisar eleverna i den särskilda undervisningsgruppen i geografi, historia och religionskunskap uppger i intervju att eleverna vid dessa lektionstillfällen huvudsakligen arbetar med uppgiftshäften som sammanställts av den lärare som är ansvarig för betygsättningen. Den obehöriga läraren uppger vidare i intervju att denna, till en början, inte själv på förhand hade sett uppgifterna som eleverna fått och skulle arbeta med, då dessa överlämnades av betygsättande lärare direkt till assistenterna i den särskilda undervisningsgruppen. Sedan ett tag tillbaka ser emellertid läraren till så att denna själv får se uppgifterna innan dessa ges till eleverna så att läraren vet vad eleverna arbetar med.

Rektorn uppger i intervju att den obehöriga lärare som undervisar elever i den särskilda undervisningsgruppen i ämnena svenska, historia, geografi och religionskunskap inte är ansvarig för undervisningen i dessa ämnen. Rektorn uppger att ansvariga lärare i stället är två andra, legitimerade, lärare som undervisar i svenska respektive samhällsorienterande ämnen på skolan och att det är dessa som också betygsätter även eleverna i den särskilda undervisningsgruppen. Dessa två lärare har, enligt rektorn, emellertid inte utrymme inom ramen för sina respektive tjänster för att själva närvara och undervisa eleverna som placerats i särskild undervisningsgrupp. Den obehöriga läraren, som övrig tid undervisar i fysik, teknik och matematik på skolan, är därför schemalagd att närvara i den särskilda undervisningsgruppen då eleverna arbetar med material och uppgifter i svenska, historia, geografi och religionskunskap som ansvariga lärare i respektive ämne tagit fram.

Rättslig reglering

Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen).

Om fler än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas och bara någon eller några av dessa är legitimerade, ska betyget beslutas av den eller de legitimerade lärarna. Om ett betyg är beroende av två eller flera legitimerade lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av den eller de av dessa lärare som har behörighet att undervisa i det ämne som betyget avser. Om ett betyg är beroende av en bedömning av två eller flera legitimerade lärare som är behöriga att undervisa i det ämne som betyget avser och dessa lärare inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn. Om ett betyg är beroende av en bedömning av två eller flera legitimerade lärare som inte är behöriga att undervisa i det ämne som betyget avser och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn (6 kap. 3–4 §§ skolförordningen).

Beslut om betyg ska dokumenteras i en betygs katalog.

Med beslut om betyg avses beslut att sätta betyg, och inte sätta betyg när underlag för bedömning av en elevs kunskaper saknas på grund av elevens frånvaro. Det ska framgå om ett betyg har satts innan eller efter det att ett ämne har avslutats. Rektorn ansvarar för att betygs katalogen förs. Förordning (6 kap. 10 § skolförordningen).

Den eller de som beslutar om ett betyg ska datera uppgiften i betygskatalogen och förse uppgiften med egenhändig signatur. (7 § Skolverkets författningssamling SKOLFS 2011:123.)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Avesta kommun delvis följt föreläggandet, på så sätt att huvudmannen vidtagit åtgärder genom att informera lärare på Johan-Olovskolan i enlighet med kraven i föreläggandet.

Skolinspektionen bedömer emellertid att det fortsatt finns brister i arbetet med betygsättning vid Johan-Olovskolan, på så sätt att betyg inte alltid beslutas av den lärare som bedriver undervisningen.

Av utredningen framgår att betyg för eleverna i särskild undervisningsgrupp på Johan-Olovskolan i ämnena svenska, historia, geografi och religionskunskap beslutas av två legitimerade lärare, vilka inte själva bedriver undervisning av eleverna utan enbart förser undervisande lärare med material.

Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att betygsättning vid Johan-Olovsskolan inte lever upp till författningarnas krav i fråga om vem som får fatta beslut om en elevs betyg.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Avesta kommuns verksamhet vid Johan-Olovskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller beslut om särskilt stöd och anpassad studiegång, att undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, att särskilt stöd ges i enlighet med en elevs beslutade åtgärdsprogram samt att betygsättning. Det finns därför skäl att förelägga Avesta kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har i beslut den 23 februari 2024 tilldelat Avesta kommun en anmärkning avseende brister på Johan-Olovskolan rörande extra studietid för elever i årskurserna 4–9.

Av huvudmannens redovisning av åtgärder som inkommit den 16 augusti 2024 framgår att elever i årskurserna 4–9 vid Johan-Olovskolan under läsåret 2024/2025 erbjuds extra studietid i en omfattning av två timmar per vecka samt att denna anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen.

Rektorn uppger i intervju att extra studietid inte står med på elevernas scheman, men att information om denna har gått ut till elever via skolans lärplattform InfoMentor, genom anslag i korridorer samt genom informationsbrev till elevernas vårdnadshavare.

Rättslig reglering

Elever i årskurs 4–9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör (10 kap. 5 a § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Garanterad undervisningstid samt undervisningen bedrivs under ledning av lärare

Ärendet avslutas i de delar det avser garanterad undervisningstid samt att undervisningen bedrivs under ledning av lärare. Omständigheter som ligger till grund för bedömningen, rättsligt stöd samt Skolinspektionens bedömning framgår ovan under rubriken "Föreläggande" – "Garanterad undervisningstid, undervisningen bedrivs under ledning av lärare samt beslut om särskilt stöd och anpassad studiegång".

Beslutet har fattats av utredaren Erik Almqvist. Utredaren Niklas Lundström har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Matilda Kaijser medverkat